

14 januari, 2021

Het Steunpunt Onderwijs Het Gehandicapte Kind¹ verwelkomt een wet om leerrecht in te voeren gericht op het versterken van de bescherming van het recht op onderwijs, via aanpassing van de Leerplichtwet. Duizenden kinderen en jongeren in de leerplichtige leeftijd hebben in Nederland nu de facto geen toegang tot onderwijs². Dit wetsvoorstel helpt deze kinderen omdat het ondubbelzinnig wettelijk vastlegt dat kinderen een recht op onderwijs hebben.

Het in dit wetsvoorstel gekozen middel, namelijk een verplichte verwijzing naar een jeugdarts, zal echter het doel onvoldoende bewerkstelligen. Het Steunpunt pleit voor aanvullende maatregelen opdat alle kinderen en jongeren daadwerkelijk hun leerrecht kunnen verwezenlijken. In onderstaande lichten wij dit nader toe.

De Memorie van Toelichting (MvT) merkt terecht op dat iedere jongere recht heeft op onderwijs en dat jongeren geen belang hebben bij een vrijstelling van leerplicht omdat daarmee de toegang tot van overheidswege bekostigd onderwijs wordt afgesloten. Verwezen wordt naar de VN verdragen inzake de rechten van het kind en inzake de rechten van personen met een handicap. In beide verdragen is het uitgangspunt dat elk kind en elke jongere recht heeft op onderwijs, en dat onderwijs gericht is op zo optimaal mogelijke ontplooiing met adequate ondersteuning. De verdragen leggen de staat de verplichting op te waarborgen

¹ Het Steunpunt Onderwijs Het Gehandicapte Kind biedt gespecialiseerde onafhankelijke ondersteuning aan (ouders van) kinderen met een beperking.

<https://gehandicaptekind.nl/wat-we-doen/steunpunt-onderwijs-helpt-ouders>

² Zie bijvoorbeeld Schaduwrapportage Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in Nederland. Jacqueline Schoonheim en José Smits. Alliantie VN-verdrag Handicap (Ieder(in), MIND Landelijk Platform GGz, Per Saldo, LFB en Coalitie voor Inclusie) 2019. <https://iederin.nl/bibliotheek/vn-verdrag-handicap/>

dat het onderwijs algemeen toegankelijk is voor iedereen en dat die toegang zo nodig via verleende aanpassingen moet worden geregeld.

Het Steunpunt Onderwijs bevestigt dat de huidige praktijk van het verlenen van vrijstelling op grond van artikel 5a Leerplichtwet in strijd is met het recht op onderwijs zoals vastgelegd in beide verdragen omdat kinderen na verleende vrijstelling geen enkele vorm van door de overheid bekostigd onderwijs meer genieten.

Het wetsvoorstel stelt dat de Leerplichtwet het doel heeft te waarborgen dat jongeren onderwijs kunnen volgen en dat het er is om het recht van jongeren op onderwijs te beschermen. Het wetsvoorstel introduceert de jeugdarts als de functionaris die moet oordelen over gevraagde vrijstelling van leerplicht. De jeugdarts moet de huidige verklaring van 'geschiktheid voor onderwijs' vervangen voor een oordeel over 'de ontplooiingsmogelijkheden van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens' in gevallen waarin een uitval van school dreigt. Er komt een wettelijke meldingsplicht bij de jeugdarts van de gemeente waar de leerling woont. Het is het samenwerkingsverband die de meldingsplicht krijgt.

Het Steunpunt Onderwijs stemt in met de ondubbelzinnige keuze die het wetsvoorstel maakt voor het vastleggen van wettelijk leerrecht. Het Steunpunt vindt echter het middel: een meldplicht bij een jeugdarts die beoordeelt of een kind voldoende ontplooiingsmogelijkheid heeft, onvoldoende effectief. De keuze voor een beoordeling door een jeugdarts doet geen recht aan het basis beginsel in zowel het VN verdrag handicap als het Kinderrechtenverdrag dat ieder kind ontplooiingsmogelijkheden heeft. Geen kind hoort buitengesloten te worden op de grond dat het zich niet zou kunnen ontwikkelen.

Het wetsvoorstel benadrukt met de jeugdarts uitsluitend medische omstandigheden van een leerling, en bevestigt daardoor een medische kijk op handicap, iets wat nadrukkelijk vervangen is door een burgerrechten benadering in het VN verdrag handicap. Daarmee miskent het wetsvoorstel dat aanpassing van lesaanbod en financieringsmogelijkheden voor zorg, begeleiding en technische aanpassingen een allesbepalende factor is bij het al dan niet toelaten of verwijderen van leerlingen en daarmee het verlenen van vrijstellingen.

Het wetsvoorstel signaleert in de MvT dat het aantal vrijstellingen van leerplicht

op grond van artikel 5a van de leerplichtwet al decennia explosief stijgt terwijl het totaal aantal leerlingen in Nederland krimpt en het aandeel kinderen met een beperking gelijk blijft. Invoering van passend onderwijs had mede tot doel het aantal kinderen dat nergens naar school kan gaan te reduceren. Sinds invoering van passend onderwijs in 2015 is het aantal vrijstellingen echter weer met 20% gegroeid.

Die sterke groei van vrijstellingen heeft niets te maken met de handicaps van kinderen maar alles met hoe het systeem van financiering en verantwoordelijkheidsverdeling in het onderwijs is ingericht.

In de ervaring van het Steunpunt Onderwijs worden kinderen met beperkingen geweigerd of weggestuurd door speciale scholen of door Samenwerkingsverbanden met argumenten als:

- Het kind is niet schoolrijp;
- Er kan onvoldoende begeleiding worden ingezet;
- het kind heeft veel zorg of veel begeleiding nodig en daarvoor hebben we geen budget;
- Er is te weinig zorg(budget) beschikbaar;
- Het kind past niet in de groep;
- Wij bieden alleen onderwijs boven een bepaald niveau aan;
- We zijn handelingsverlegen.

Het Steunpunt Onderwijs heeft de ervaring dat ouders van kinderen met een beperking worden geprest vrijstelling te vragen op grond van artikel 5a Leerplichtwet en worden geprest hun kinderen onder te brengen in zorggroepen. In dergelijke zorggroepen (veelal kinderdagcentra) is geen inzet van leerkrachten, is geen financiering van een onderwijsprogramma en ontbreekt elke controle door de onderwijsinspectie op het geboden ontwikkelprogramma.

Onze ervaring is dat scholen en samenwerkingsverbanden onvoldoende expertise en wil in huis hebben om inclusiever onderwijs te bieden, dat scholen voor speciaal onderwijs te grote groepen hanteren en een minimumleerniveau hanteren. Het inschakelen van een oordelende jeugdarts zal dit gebrek aan bereidheid om onderwijs toegankelijk te maken voor leerlingen met een beperking niet bevorderen.

Wij hebben verder kritiek op de volgende punten:

- Het instellen van een meldplicht voor samenwerkingsverbanden voor leerlingen die dreigen uit te vallen zal niet helpen bij kinderen die nog niet ingeschreven staan in een school. Hoe komen samenwerkingsverbanden erachter welke kinderen worden opgegeven voor vrijstelling indien schoolbesturen hen toelating weigeren.
- Het instellen van een ontplooiingstoets door een jeugdarts impliceert dat er kinderen zijn die geen mogelijkheden hebben. Hiervoor is geen geldende norm. Wij verwachten dat hierover twisten ontstaan en dat schoolbesturen en Samenwerkingsverbanden druk uitoefenen op de integriteit van artsen als ze geen plaatsingsmogelijkheden voor kinderen zien.
- Het wetsvoorstel geeft niet aan wat er moet gebeuren indien de jeugdarts bepaalt dat veel meer dan nu, kinderen en jongeren wel ontplooiingsmogelijkheden hebben. Als bij duizenden kinderen ontplooiingsmogelijkheden worden verondersteld, hoe wordt plaatsing in passende schoolse voorzieningen bewerkstelligd en gefinancierd? Wie is verantwoordelijk voor het realiseren en vergroten van passend aanbod?
- Het wetsvoorstel signaleert in de MvT dat 'tot op heden de Inspectie van Onderwijs weigert toezicht uit te oefenen op de naleving van Wgbh/cz door scholen'. Dit gebrek aan toetsing door de Inspectie dwingt ouders in iedere omstreden casus om een klacht in te dienen bij het College Rechten van de Mens of bij de Geschillencommissie Passend Onderwijs en/of de Landelijke Klachtencommissie. Is dit niet een onredelijke last om op de schouders van ouders te leggen?
- Bij het Steunpunt Onderwijs ervaren wij dat veel van de huidige problemen worden veroorzaakt door een gebrek aan maatwerkoplossingen in het combineren van onderwijs en zorg. Partijen schuiven steeds de financiering en verantwoordelijkheden naar elkaar af. Het wetsvoorstel biedt geen oplossing voor de afschuifmechanismen tussen jeugdzorg en onderwijs. In De meldplicht bij de jeugdarts maakt dat ouders van kinderen en jongeren moeten vechten voor erkenning van het leerrecht van hun kind om zo financiering van maatwerk af te dwingen.

Het Steunpunt Onderwijs pleit ervoor het leerrecht inderdaad te verankeren in de wet maar daarbij aan te geven dat elk kind ontplooiingsmogelijkheden heeft en dat er een verplichting komt te rusten op samenwerkingsverbanden om voor alle kinderen ongeacht de ernst van de beperking of de intensiteit van de begeleidingsbehoefte, een passend onderwijsaanbod te organiseren zo nodig via individuele maatwerkoplossingen.

Deze reactie mag openbaar zijn.

Steunpunt Onderwijs Het gehandicapte Kind

J. Schoonheim

J.C. Smits

Voor meer informatie: tel 06 48451194 of 0650817151